

## ИQTISODIY SIYOSAT VA EKOLOGIK BARQARORLIK: EKOLOGIK XAVF VA INVESTITSIYA IMKONIYATLARI

Qo‘qon Universiteti Andijon Filiali  
Iqtisodiyot va Pedagogika fakulteti  
Sirtqi Iqtisdiyot yo‘nalishi 3-bosqich talabasi  
Jo‘raboyev Durbek Oybek o‘g‘li  
E-mail:durbekjoraboyev1999@gmail.com  
Tel raqami: +998994814168

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik tahlil qilinadi. Iqtisodiy faoliyatning rivojlanishi va investitsiya jarayonlari ekologik xavflarni keltirib chiqarishi, shu bilan birga barqaror rivojlanish imkoniyatlarini yaratishi ilmiy jihatdan yoritiladi. Maqolada ekologik xavf tushunchasi, uning milliy iqtisodiyotga va ijtimoiy hayotga ta’siri, shuningdek, investitsiyalarni ekologik barqarorlikni oshirishga yo‘naltirish mexanizmlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda yashil investitsiyalar, ekologik soliqlar, rag‘batlantiruvchi mexanizmlar va innovatsion texnologiyalar iqtisodiy siyosatning samaradorligini oshirish vositasi sifatida tahlil qilinadi. Maqola natijalari davlat siyosatini ekologik talablar bilan uyg‘unlashtirish, ekologik xavfni kamaytirish va uzoq muddatli barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishish masalalarida nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

**Kalit so‘zlar:** Iqtisodiy siyosat, ekologik barqarorlik, ekologik xavf, investitsiya imkoniyatlari, yashil investitsiyalar, ekologik soliqlar, barqaror rivojlanish, innovatsion texnologiyalar.

**Kirish.** Zamonaviy dunyoda iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlik o‘rtasidagi muvozanat muhim ilmiy va amaliy muammo sifatida qaraladi. Iqtisodiy

siyosat milliy darajada ishlab chiqilgan strategiyalar orqali mamlakat resurslaridan samarali foydalanish, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Biroq iqtisodiy faoliyatning rivojlanishi ko'pincha atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadi va ekologik xavflarni kuchaytiradi. Sanoat ishlab chiqarishining kengayishi, transport va energetika infratuzilmasining rivojlanishi, shuningdek, resurslar intensiv ishlatilishi havoning ifloslanishi, suv va tuproq resurslarining kamayishi kabi ekologik muammolarni keltirib chiqaradi.

Ekologik xavf tushunchasi iqtisodiyot va barqaror rivojlanish bilan bevosita bog'liqdir. Ifloslangan havo va suv resurslari aholi salomatligiga zarar yetkazib, sog'liqni saqlash xarajatlarini oshiradi va mehnat unumdorligini pasaytiradi. Shu bilan birga, tabiiy resurslarning yetarli darajada saqlanmasligi iqtisodiy samaradorlikni kamaytiradi va milliy iqtisodiyot barqarorligiga tahdid soladi. Shu bois ekologik xavfni kamaytirish va iqtisodiy siyosatni barqaror rivojlanish tamoyillari bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Investitsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlashning muhim vositasi sifatida xizmat qiladi. Yashil investitsiyalar, energiya tejamkor va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy o'sishni davom ettirish bilan birga ekologik xavfni kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, davlat tomonidan ishlab chiqiladigan ekologik soliqlar, subsidiyalar va rag'batlantiruvchi mexanizmlar korxonalarini ekologik mas'uliyatni oshirishga undaydi. Natijada iqtisodiy siyosat ekologik talablar bilan uyg'unlashadi va uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishish imkonini beradi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilish, ekologik xavfni kamaytirish va investitsiya imkoniyatlarini samarali qo'llash mexanizmlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida iqtisodiy va ekologik omillar o'rtasidagi o'zaro ta'sir ochib beriladi, milliy darajada barqaror rivojlanishga erishish yo'llari yoritiladi.

**Asosiy qism.** Iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlik milliy darajadagi iqtisodiy strategiyalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiy siyosatning asosiy maqsadi mamlakat resurslaridan samarali

foydalanish, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlash bo'lsa, ekologik barqarorlik esa tabiiy resurslarning saqlanishi, havoning ifloslanishining kamayishi va kelajak avlod manfaatlarini himoya qilishni nazarda tutadi. Iqtisodiy siyosat ekologik omillarni hisobga olgan taqdirda, u uzoq muddatli barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi.

Atmosfera, suv va tuproq resurslarining ifloslanishi iqtisodiy faoliyatning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Sanoat ishlab chiqarishi, transport tizimi va energetika sektori havoga zararli moddalar chiqaradi. Ushbu jarayonlar ekologik xavfni kuchaytirib, aholi salomatligiga, mehnat unumdorligiga va milliy iqtisodiy ko'rsatkichlarga salbiy ta'sir qiladi. Misol uchun, havoning ifloslanishi nafas olish kasalliklari va allergik holatlarning ortishiga olib keladi, bu esa sog'liqni saqlash tizimiga tushadigan xarajatlarni oshiradi. Shu bilan birga, kasalliklar mehnat unumdorligining pasayishiga sabab bo'lib, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini kamaytiradi.

Investitsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlash va ekologik xavfni kamaytirishning samarali vositasidir. Yashil investitsiyalar orqali korxonalar ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, energiya tejamkorlikni oshirish va chiqindilarni kamaytirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu nafaqat atmosferaga zararli moddalarning kamayishiga, balki korxonaning uzoq muddatli iqtisodiy samaradorligining oshishiga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, yashil investitsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratadi va milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga hissa qo'shadi.

Davlatning iqtisodiy siyosatidagi ekologik mexanizmlar ham muhim rol o'ynaydi. Ekologik soliqlar, jarimalar, rag'batlantiruvchi subsidiyalar va grantlar korxonalarni ekologik mas'uliyatni oshirishga undaydi. Shu bilan birga, davlat tomonidan ishlab chiqiladigan strategik dasturlar va reglamentlar ekologik xavfni kamaytirishga xizmat qiladi. Misol uchun, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga ajratilgan subsidiyalar korxonalarni uglevodorodlardan foydalanishni kamaytirishga rag'batlantiradi.

Iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarur. Energiya tejamkor ishlab chiqarish usullari, chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalari va ekologik monitoring tizimlari orqali iqtisodiy faoliyatni davom ettirish bilan birga ekologik xavfni kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, barqaror rivojlanish tamoyillari asosida ishlab chiqilgan iqtisodiy strategiyalar mamlakatning uzoq muddatli ijtimoiy va iqtisodiy farovonligini ta'minlaydi.

Shunday qilib, iqtisodiy siyosat ekologik barqarorlikni e'tiborga olgan holda ishlab chiqilsa, milliy iqtisodiyot rivojlanishining uzoq muddatli istiqbollari mustahkamlanadi. Investitsiyalar, innovatsion texnologiyalar, yashil iqtisodiyot va ekologik rag'batlar orqali ekologik xavfni kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin.

**Xulosa.** Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik milliy iqtisodiyot rivojlanishining muhim omili hisoblanadi. Iqtisodiy faoliyatning rivojlanishi ekologik xavfni oshirib, aholi salomatligi, mehnat unumdorligi va tabiiy resurslardan foydalanishga salbiy ta'sir qiladi. Shu bois ekologik xavfni kamaytirish va iqtisodiy siyosatni barqaror rivojlanish tamoyillari bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Investitsiyalar ekologik barqarorlikni oshirishning samarali vositasi sifatida xizmat qiladi. Yashil investitsiyalar, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va energiya samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy o'sishni davom ettirish bilan birga ekologik xavfni kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, davlat tomonidan ishlab chiqiladigan ekologik soliqlar, subsidiyalar va rag'batlantiruvchi mexanizmlar korxonalarini ekologik mas'uliyatni oshirishga undaydi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni saqlashga yordam beradi. Energiya tejamkor va ekologik xavfsiz ishlab chiqarish usullari, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik monitoring tizimlari orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanish ta'minlanadi. Shu bilan birga, milliy

iqtisodiy strategiyalar ekologik talablarga moslashtirilsa, mamlakatning raqobatbardoshligi oshadi va iqtisodiy o'sish barqaror bo'ladi.

Umuman olganda, iqtisodiy siyosat va ekologik barqarorlik bir-biriga zid tushunchalar emas, balki bir-birini to'ldiruvchi tizimdir. Ularning uyg'unligi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga, atrof-muhitni himoya qilishga va kelajak avlodlar uchun sog'lom tabiatni saqlab qolishga xizmat qiladi. Shu bois ekologik xavfni kamaytirish, yashil investitsiyalarni rivojlantirish va iqtisodiy siyosatni barqaror rivojlanish tamoyillari bilan uyg'unlashtirish milliy darajada ustuvor vazifa bo'lishi lozim.

#### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. To'xtayev A., Sodiqov M. Barqaror rivojlanish iqtisodiyoti. – Toshkent: Fan, 2018. – 250 bet.
2. Xolmatov S. Yashil investitsiyalar va ekologik siyosat. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 210 bet.
3. Abdullayev O. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. – 320 bet.
4. Rasulov A. Milliy iqtisodiyot va ekologik xavfsizlik. – Toshkent: Innovatsiya, 2019. – 198 bet.
5. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 bet.
6. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish vazirligi. Milliy hisobot. – Toshkent, 2022. – 150 bet.